

Γυναίκες στη Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη

Πλήρη πρακτικά των Συνεδριάσεων

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ 22
ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2004

Γυναίκες στη Νοτιοανατολική Ευρώπη

Καραμάνου (PSE), Εισηγήτρια . – Κύριε Πρόεδρε, όπως γνωρίζετε, μετά την κατάρρευση του τείχους του Βερολίνου, η περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης συνταράχτηκε από εθνοτικές διενέξεις και ένοπλη βία που είχαν ως συνέπεια βαθιές πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές.

Στην έκθεση που συνέταξα εκ μέρους της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών παρουσιάζω την κατάσταση των γυναικών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη όπως έχει διαμορφωθεί στη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς. Η έκθεσή μου έρχεται να συμπληρώσει τις εκθέσεις που αφορούν τις σχέσεις της Ένωσης με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και την πρόοδο των χωρών αυτών στο πλαίσιο των συμφωνιών σταθεροποίησης και σύνδεσης. Πρόθεσή μου είναι να παρουσιάσω μια ολοκληρωμένη εικόνα της θέσης των γυναικών σε μια περιοχή με σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών, αλλά και με μεγάλες ομοιότητες στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Η έκθεση επικεντρώνεται κυρίως στους εξής τομείς: εκπαίδευση και

οικονομική δραστηριότητα, συμμετοχή στους δημοκρατικούς θεσμούς, βία κατά των γυναικών και σεξουαλική εκμετάλλευση, υγεία και αναπαραγωγικά δικαιώματα, σωματεμπορία γυναικών και παιδιών.

Στις περισσότερες χώρες της Βαλκανικής διαπιστώνεται βεβαίως κατά την τελευταία πενταετία σημαντική βελτίωση της κατάστασης των γυναικών. Ωστόσο, τα βασικά προβλήματα παραμένουν και το θέμα της αντιμετώπισής τους δεν βρίσκεται πολύ ψηλά στην πολιτική ατζέντα των χωρών της περιοχής. Οι αλλαγές σε πολλούς τομείς φαίνονται να μην έρχονται ποτέ, και όπου διαφαίνονται κάποιες, αυτό γίνεται με πολύ αργούς ρυθμούς. Οι πολεμικές αντιπαραθέσεις, οι καθεστωτικές αντιλήψεις, οι παραδοσιακές κοινωνικές προκαταλήψεις, οι παρωχημένες πρακτικές και νοοτροπίες, αλλά και οι εθνοτικές διενέξεις, έχουν οδηγήσει τις γυναίκες στο περιθώριο. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι γυναίκες που προέρχονται από διάφορες μειονοτικές ομάδες, όπως οι Ρομ δεν τυγχάνουν καμιάς ή ελάχιστης κρατικής μέριμνας. Η έκθεση αναλύει τα προβλήματα, δίνοντας χαρακτηριστικά παραδείγματα για τις αδυναμίες που υπάρχουν σε κάθε χώρα ονομαστικά, ώστε να σταλεί ένα δυνατό μήνυμα στις κυβερνήσεις των χωρών αυτών προκειμένου να αναπτύξουν άμεσα δράσεις και πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση των διακρίσεων σε βάρος των γυναικών και την ενεργό προαγωγή της ισότητας των φύλων.

Σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και την οικονομία, οι έντονες αλλαγές έχουν διαφοροποιήσει σε μεγάλο βαθμό και τις θέσεις και τις δυνατότητες διαφορετικών γενεών γυναικών. Οι δημογραφικές τάσεις σήμερα, δείχνουν ότι η οικογενειακή ζωή δεν αποτελεί πλέον πρωταρχικό στόχο ζωής για τις γυναίκες, οι οποίες ενδιαφέρονται περισσότερο για την οικονομική τους

ανεξαρτησία και την επαγγελματική καταξίωση, επενδύοντας έτσι περισσότερο χρόνο και ενέργεια στην εκπαίδευση. Σε πολλές χώρες της περιοχής, όπως η Ελλάδα, η πλειονότητα των φοιτητών των πανεπιστημίων είναι γυναίκες. Σε ό,τι αφορά την επαγγελματική ζωή, οι γυναίκες είναι συχνότερα υπάλληλοι, απασχολούνται δηλαδή στον τριτογενή τομέα, στις υπηρεσίες, και λιγότερο συχνά εργοδότες συγκριτικά με τους άνδρες και, επίσης, είναι σπανιότερα αυτοαπασχολούμενες. Στους τομείς στους οποίους απασχολούνται κατά κύριο λόγο γυναίκες, οι αμοιβές είναι συνήθως χαμηλές και με μικρές προοπτικές εξέλιξης. Σημειώνω επίσης τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και φτώχειας των γυναικών της Βαλκανικής.

Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή των γυναικών στη λήψη πολιτικών αποφάσεων, η κατάσταση είναι μάλλον απογοητευτική για τις περισσότερες χώρες, αλλά υπάρχει μια τάση συνεχούς αύξησης αυτής της συμμετοχής. Μια από τις κύριες ομοιότητες μεταξύ των χωρών στον τομέα της πολιτικής είναι η ταχεία εξάπλωση των μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται για τα δικαιώματα των γυναικών και έχουν σημαντική συμβολή στην ενίσχυση της θέσης των γυναικών στην απασχόληση και στην πολιτική. Πρέπει να σημειωθεί ωστόσο ότι, συγκριτικά με άλλες περιφέρειες της Ευρώπης όπως η Κεντρική Ευρώπη, οι Βαλκανικές χώρες έχουν το υψηλότερο επίπεδο αποκλεισμού των γυναικών από τις θέσεις λήψης πολιτικών αποφάσεων.

Σχετικά με την υγεία και τα αναπαραγωγικά δικαιώματα των γυναικών, τονίζω ότι ιδιαίτερα πιεστικές συνθήκες ζωής, η οικονομία δηλαδή της επιβίωσης που βασίζεται στην εντατική εκμετάλλευση του γυναικείου ανθρώπινου δυναμικού, η αύξηση της βίας σε βάρος των γυναικών και το γεγονός ότι σε πολλές χώρες τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης έχουν

καταρρεύσει, θέτουν σε πραγματικό κίνδυνο την υγεία των γυναικών. Στις Βαλκανικές χώρες, επίσης, η βία στο σπίτι είναι συχνά ένα πρόβλημα με δραματικές διαστάσεις, αλλά κυρίως ένα πρόβλημα με ανεπαρκή αναγνώριση και αντιμετώπιση. Το πρόβλημα αυτό, μαζί με τη σωματεμπορία, έχει προσλάβει εκρηκτικές διαστάσεις. Ωστόσο, σε ολόκληρη την περιοχή υπάρχει έλλειψη σοβαρών και συστηματικών στατιστικών στοιχείων σχετικά με το πρόβλημα, έλλειψη επαρκούς νομοθετικής ρύθμισης, παρακολούθησης και καθοδήγησης, καθώς και έλλειψη οικονομικής και ψυχολογικής υποστήριξης των θυμάτων.

Σχετικά με τη σωματεμπορία των γυναικών, η Νοτιοανατολική Ευρώπη εν γένει έχει προσδιοριστεί τα τελευταία χρόνια ως περιοχή όπου τα δίκτυα σωματεμπορίας δρουν σχεδόν ανενόχλητα. Η σωματεμπορία ευδοκimeί γιατί είναι βέβαια οικονομικά βιώσιμη, συνιστά βασικό τμήμα της οικονομίας της επιθυμίας και μέρος της καταναλωτικής κοινωνίας. Η σωματεμπορία στην περιοχή συνιστά στην πραγματικότητα μια βιομηχανία, αποτελούμενη από επιχειρήσεις μικρής και μεγάλης κλίμακας, από τοπικά και διεθνή δίκτυα. Η εν λόγω βιομηχανία έχει πολιτική στήριξη και οικονομικούς πόρους στις χώρες προέλευσης, διαμετακόμισης και προορισμού, με τη μορφή διεφθαρμένων αξιωματούχων και θα ήθελα να αναφέρω ως χαρακτηριστικό δείγμα το σκάνδαλο σεξουαλικής δουλείας στο Μαυροβούνιο, όταν γυναίκα από τη Μολδαβία, θύμα σωματεμπορίας, ανεγνώρισε γνωστούς πολιτικούς ως πελάτες ή και εμπλεκόμενους στο εμπόριο λευκής σαρκός. Θα πρέπει επίσης να τονίσω ότι οι ειρηνευτικές δυνάμεις στην περιοχή έχουν αυξήσει αυτό το φαινόμενο.

Θα ήθελα, τελειώνοντας, να πω ότι σίγουρα ο δρόμος προς την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και ο

σεβασμός των δικαιωμάτων των γυναικών
περνά μέσα από την ένταξή τους στις
ευρωπαϊκές δομές και θα ήθελα να υπενθυμίσω
το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης,
τον Ιούνιο του 2003, που τόνισε ότι υποστηρίζει
την ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών των
Δυτικών Βαλκανίων. Διότι η Ευρώπη δεν μπορεί
να είναι ασφαλής και ειρηνική όσο η βία, το
εθνικιστικό μίσος και οι παραβιάσεις
θεμελιωδών δικαιωμάτων αποτελούν
καθημερινή πρακτική μέσα στα σύνορά της. Ο
ρόλος των γυναικών στη συμφιλίωση, την
ειρηνική συνύπαρξη και την ανάπτυξη των
χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης θα
πρέπει να αξιολογηθεί από την Ευρωπαϊκή
Ένωση και να ενισχυθεί με κάθε τρόπο.